

Forgotten Principles of the Reformation

کیوں جے اسیں بھٹے وچ شردے تے آں پربھٹے دے طور تے لودے نہیں۔ اس لئی کہ ساڈی لوئی دے ہتھیار جسمانی نیں۔ بلکہ رُب و لوں قادر آں کہ قلعیاں نوں ڈھا دیے اسیں تصوراں نوں ڈھا دیندے آں۔ بلکہ اک چنگیائی نوں جیڑی رُب دی پکھان دے خلاف کھلوندی اے۔ تے اسیں ہر اک دھن نوں قید کر کے مسخ دے تاج کر دیندے آں۔ اسیں تیار آں کہ جدوں تہاڈی فرماں داری پوری ہووے تے اسیں ہر طراں دی نافرمانی دا بدلہ لینے۔

نمبر 3۔ حق تصنیف 20003 جان ڈبلیو روبرو پوسٹ آفس بکس نمبر 68 ونیکوئی

ٹینیسی 37692۔ جوری فروری 1983

ای میل: tjtrinityfound@oal.com

ویب سائٹ: www.trinityfoundation.com

ٹیلی فون: 4237430199۔ فیکس۔ 4237432005

اصلاحات دے بھلے ہوئے اصول

جان ڈبلیو روبرو

ہر اکتوبر جدوں دنیا بھت کفر تے قرون وسطیٰ دی طراں چویلاں، بھوتاں، جادو تے شیطانی گماں نوں پکھے پئی ہوئی ہوندی اے، اس سے مسیحی سولہویں صدی دی مسیحی اصلاح نوں یاد کر دے نیں، جدوں یسوع مسیح دی انجیل سارے یورپ اتے چھا گئی تے پوری طراں خراب مسیحی دنیا نوں ختم کر دتاتے لگھاں بھنکیاں ہوئیاں روحواں نوں ہمیش دی حیاتی دتی گئی۔

سن 1517 وچ اکتوبر دے اخیر دی ہاڈے جرمنی دے یونیورسٹی پروفیسر مارٹن لوتھر نے مارٹن برگ دے کیسٹل چرچ دے دروازے اتے بحث لئی 95 مضمون شائع کیتے۔ کجھ لوکاں نے لوتھر دے لاطینی مضموناں نوں لیا تے جرمن زبان وچ اوہناں دا ترجمہ کر دتا۔ اوہناں دے صفحے بنائے تے لوکاں وچ وند دتے۔ لوتھر اک مذہبی تے نصابی بحث دا ارادہ رکھدا سی جد کہ رُب روحواں نوں پچانا اپنی بادشاہت نوں پھلانا تے دنیا دی تاریخ نوں پوری طراں بدلنا چاہندا سی۔

اک ورھے توں گھٹ سمے بعد، لوتھر نوں پوپ دے نائب اک اطالوی ناں جیکو پوڈی ویوڈے گا۔ جاجیر اپنے آپ نوں آسمرگ وچ تھومس کارڈینل کچین آکھدا سی کہ سائے پیش ہون دا بلاوا گیا۔ گبریل وینیش نے روم توں ایہہ حکم دتا کہ لوتھر نوں زنجیراں، بیڑیاں تے ہتھکویاں وچ بندھے کے بندھ دتا جاوے، تے فوراً روم وچ گھل دتا جاوے۔ پراپلیکن فریڈریک ایس اسول تے وچ آیا کہ جرمنیاں تے دو جے ملکاں دیاں عدالتاں وچ مقدمے نہیں چلائے جاندے۔ آسمرگ وچ کچین نے لوتھر نوں ایس ساری تنقیدی زیادتی تے معافی منگن نوں آکھیا۔ جدوں لوتھر نے انکار کر دتا تے کچین غصے نال بھر گیا۔ پرتھو دو بارہ اپلیکن فریڈریک دی بدولت ”پاک پیغمبری گر جا گھر“ دے غصے توں بچ گیا۔ سن 1520 وچ پوپ نے لوتھر نوں ذات باہر کیتا۔ 10 دسمبر 1520 نوں لوتھر نے گر جا گھر دے اقتدار دی کھلی نافرمانی کر دیاں ہوئیاں کینن لاء تے پوپ دے ذات باہر دے خط نوں سرعام جلا دتا۔

پاک رومی سلطنت دے 20 سالہ بادشاہ چارلس پانچواں نے جیڑا کہ رومی گرجا گھر دا اک مذہبی تے وفادار بندہ سی، ہن لو تھرنوں چرچ تے ریاست دے مشترکہ قبر داسا ہمننا کرن لئی وارمزدی اسمبلی دے سامنے پیش ہون دا بلاوا گھلیا۔

پاک رومی سلطنت دے 20 سالہ بادشاہ چارلس پانچواں نے جیڑا کہ رومی گرجا گھر دا اک مذہبی تے وفادار بندہ سی، ہون لو تھرنوں چرچ تے ریاست دے مشترکہ قبر داسا ہمننا کرن دے لئی وارمزدی اسمبلی دے سامنے پیش ہون دا بلاوا گھلیا۔ ایس لئی لو تھرنے شہزادیاں، شرفاء، بشناں تے ذاتی طور تے بادشاہ دی موجودگی وچ اپنے مشکل ترین امتحان داسا ہمننا کیتا کھئے ہوئے اجتماع تے قرون وسطی دے گرجا گھر تے ریاست دے سربراہان تے اوہدے خلاف صف بند سی۔ روایات، مسلک تے اک صدی دے طریقے اوہدا امتحان لین دے لئی او تھے موجود سی۔ اوہ ویلے دے پوپ دے کھراں وچ اک جنگلی سورخدا دے باغ وچ پھیر دا ہویا۔ سربراہاں دی طرف توں بولن والے نے اسرار کیتا کہ لو تھرا اپنیاں تحریراں تے مہامین واپس لے لے جیویس کہ کسیدوں دے گرجا گھراں تے گرفت، جرمن رتھو دی مسیح شرافت توں اک خطاب تے مسیحی آدمی دی آزادی شامل نیں۔ تقریباً ہر کسے دی حیرت تے پوپ دے نمائندے دے غم و غصہ دے باوجود لو تھرنے کجھ دنوں دی تاخیر دے لئی پوچھیا کہ بادشاہ نے اجازت دے دتی۔

اوسد سمے دے علما وچ بہترین ہون دی وجہ توں لو تھرا ایس اکھاڑے، ایس سوال تے ایس جواب دی آمدنوں سمجھدا سی۔ اک ہزار ورھے توں رُب تے حق اتے رومی گرجا گھراں نے اپنی اجارہ داری نافذ رکھی گھٹ توں گھٹ۔ یوریشانی حصے دے ایس چھوٹے پانگ اتے جنھوں مغربی یورپ آکھدے سن۔ اوہناں نے جرات نال ایہہ دعویٰ کیتا کہ دھرتی اتے ایہہ وحی دا کھلا ذخیرہ سی۔ انجیل لکھن والا روایات توں ہٹ کے بذاتِ خود ایہناں اسمانی سی کہ پیغمبر اں نے اوہدے بارے لکھیا ای نہیں۔ جیڑا کہ مسیحی بندیاں دے فلسفے داسر پرست تے دھرتی اتے رُب دا نمائندہ سی۔ ایس مسلک دی ترقی دا آشکارا ہونا سی تے تے ایہدے وچ غلطی نہیں ہو سکدی۔ ہزاراں ورھیاں توں لکھاں لوک ایہناں وڈا بن دے دعویاں تے یقین کر دے سن۔ بادشاہ، شہزادے تے سلطنت نوں چرچ وکھیاں پُپ کرادیندا سی۔ جدوں لو تھرنے وارم وچ ایہناں طاقتاں داسا ہمننا کیتا تے اوہ صرف موجودہ سلطنت تے سمے دے بشپاں داسا ہمننا نہیں بلکہ اک ہزار سالہ تاریخ داسا ہمننا کر رہیا سی۔ اوہ چاہندا سی کہ اوہدا جواب اگلے ہزار ورھیاں تیکر یاد رکھیا جاوے۔

ہاں یاں نہ دے جواب لئی اوہدے اتے زور دتا گیا پر لو تھرنے اک تقریر کیتی جو اوہ جاندا سی کہ اوہنوں کرنی اے۔ پہلاں اوہنے تسلیم کیتا کہ سوال وچ پوچھیاں گئیاں ساریاں کتاباں میریاں نیں۔ اوہنے ایس موضوع تے اپنی تصنیف توں انکاریاں کیتیوں چوری کرن دا دھوکہ دین توں اجتناب ورتیا۔ دو جے نمبر تے اوہنے اک چنگے ماہر دنیات تے ماہر نفسیات دی طرحاں اپنیاں کتاباں نوں چنگی طرحاں تقسیم کیتا۔ اوہنے ایہہ نشانہ ہی کیتی کہ اوہنے کجھ تحریراں مسیحی سچائی نوں منن والے تے مذہب دے سادہ میان نیں حتی کہ اوہدے کجھ مخالفین نے من لیا کہ ایہناں نوں پوہن دے نال سارے مسیحی فائدہ چک سکدے نیں

ایہناں تحریراں تے تنقید کرنا اک پاپ ہووے گا۔ تجھے نمبر تے لو تھر نے دو جیاں تحریراں دا فرق دسیا جیدے وچ اوہنے نوشتیاں تے پوپ دے رہائشی تے اوہدے فرماں داراں دیاں زندگیاں تے حملہ کینا سی۔ اوہناں دیاں بے ضابطگیاں، بوہت مشہور سنگیاں اتے ایس لئی ایہناں تحریراں تے تنقید وی اک پاپ ہوندا اے۔ چوتھے نمبر تے اوہنے آکھیا کہ اوہدیاں کجھ تحریراں انفرادی طور تے اوہناں تے حملہ نہیں جیزی اوہدی دینیات دی، مخالفت کردے نیں اوہنے ایہہ من لیا کہ کدی کدی اوہ سخت رویہ وی رکھدے نیں۔ اتے ایہناں تحریراں وچ غلط شدت تے اوہنے مذرت کیتی۔

اوہنے تسلیم کیتا کہ اوہ وی اک پاپا پی بندہ اے جیڑا پاپ کر سکدا اپر اوہدی نظریاتی غلطیاں دی انجیل نال وضاحت کیتی جاوے۔ اوہنے آکھیا:

پس ایہہ کہ میری تعلیم دی وجہ نال دنیا وچ خطرات، مخالفتاں، تے فساد پیدا ہووے۔ پچھلے دنوں وچ مجھیاں دے بارے سخت ترین کلمات وچ نصیحت کیتی گئی سی۔ پر میں ویلکھیا کہ کیہ ہو یا تے کیہ ہو رہیا اے اتے میں ایہہ ضرور آکھا گا کہ ایہہ میرے لئی اک پڑ مسرت تماشا اے کہ خدا دے کلام تے جذبات تے احتمالات اٹھ رہے نیں۔ خدا دا کلام ایس طرحاں ای کم کردا اے۔ جیویس کہ خداوند یسوع مسیح نے آکھیا ”میں دنیا وچ صلح کروان لئی نہیں بلکہ تلوار چلوان لئی آیا آں۔ میں اک بندے نوں اوہدے باپ دے خلاف، اک بیٹی نوں اوہدی ماں دے خلاف، اتے اک بہنو نوں اوہدی ساس دے خلاف کھڑا کرن لئی آیا۔ اتے ایس طرحاں سانوں اندازہ کرنا چاہیدا اے کہ ساڈا خداوند اپنے پوشیدہ کماں وچ کیناں حیرت انگیز تے جلالی اے۔

سانوں یقین کرنا چاہیدا اے کہ ہاں سی اوہ شیواں جھگڑے نوں کڈن لئی کیتاں سی (کیہ انج کرن نال اسی خدا دے کلام دی مذمت دے مرتکب ہووے آں) نہ کہ ناقابل برداشت برائیاں دے سیلاب دی رہنمائی دے لئی۔ فیہ شاید ایہہ وہ ہو سکدا اے کہ ایس جوان تے نیک شہزادے چارلس (جیدے تے اسی خدا دے بعد ساریاں توں زیادہ امید رکھدے آں) دی حکومت کمزور ہو کے ختم ہو جاوے۔ میں انجیل وچوں بوہت ساریاں مثالاں دے سکدا آں۔ جیویس فیرائو، بے بیلون دا بادشاہ، اسرائیل دا بادشاہ۔ جو ظاہر کردے ہاں کہ جدوں اوہناں نے اپنی عقل نال اپنی بادشاہت نوں لوانی جھگڑیاں توں آزاد کروانا چاہیا تے دھرتی تے کیویس دی صورت حال ہووے گی۔

غور کرو لو تھر نے کیہ آکھیا:

(1) اوہ یورپ دی مشترکہ طاقت داسا، ہما کرن توں چکھے نہیں بٹیا، اوہدی تاخیر دی وجہ توقعات نوں ابھارنا تے اوہدے اکھراں اتے گہری توجہ مرکوز کرنا سی۔

(2) اوہنے کھلے دل نال منیا کہ سوال وچ نشاندہی کیتی گئی سی کہ کتاباں میریاں نیں۔ انج اوہنے مسیحی دنیا دے سربرہواں نال اک سدھی تے تصادمی ٹکراؤ دا ثبوت دتا۔

(3) اوہنے بوہت صبر نال اپناں کتاباں دا امتیاز سمجھایا تے نشاندہی کیتی کہ اوہناں وچوں کسے تے وی تنقید کرنا اک پاپ ہووے گا۔

(4) اوہنے کوشی دا اظہار کیتا کہ اوہدی تعلیم دی وجہ توں دنیا وچ خطرے، مخالفتاں تے فساد برپا ہونے، ایہہ اصل وچ معاشرے اتے کلام دے شرعی اثرات سن۔ تے اوہنے امن لئی رُب دے کلام خلاف سمجھوتا کرن نال خبردار کیتا۔

(5) لوٹھرنے جو ان بادشاہ نوں ایہدے تے غور کرن لئی اپنے نال ملایا کہ اوہ جت وچ وی اک بادشاہ رکھدا اے، اوہنے اوہنوں فیرو، بلشازرتے اسرائیل دے بوہت سارے پاپی بادشاہواں دی یاد دلائی تاں جے اوہنوں اپنے انصاف وچ بہتر ہونا چاہیدا اے۔ پُر اوہدے مخالفان نے اپنے اکھر نہ بدلے۔ اوہ کسے وی تفصیل توں بغیر ہاں یا نہ وچ جواب چاہندے سن۔

چونکہ تیرھاڈے آقاتے سربراہ اک سادہ جواب چاہندے نیں، ایس لئی میں تفصیل دے بغیر جواب دیواں گا۔ جیدوں تیکر میں ایہناں کتاباں تے ایہناں کتاباں دی سادہ وجوہات (میں پوپاں تے یاں اوہناں دی بنائی ہوئی مجلس تے یقین نہیں رکھدا کیوں جے ایہہ واضح اے کہ اوہ اکثر غلطی کردے نیں اتے اک دو جے دی تردید کردے نیں) توں چیزیاں میں پیش کیتیاں متفق نہیں آں کیوں جے میرا ضمیر خدا دے کلام دی گرفت وچ اے میں کسے شے نوں رد نہیں کر سکدا نہ ای کر اں گا کیوں جے اپنے ضمیر دے خلاف جانناہ ای چنگا اے تے نہ ای محفوظ۔ میں اتھے کھڑا آں میں کجھ ہو نہیں کر اں گا۔ خدا میری مدد کرے گا آمین!

ہسپانوی مشاہدہ کرن والیاں نے آکھیا اے کہ لوٹھرنے تاریکی دے دور وچ جرمن بہادراں دے وانگر ہتھ اتے چک کے کامیابی دا اشارہ دتا اے۔ کجھ مشاہدہ کرن والے چلاے ”اوہنوں گولی مارو“ پاک پیغمبری گر جا گھراں دیاں کوششاں دے باوجود لوٹھرنوں زندہ نہیں جلایا گیا جو جس کہ صدیاں توں رومی گر جا گھر والیاں نوں قتل کردے آئے نیں۔ اوہ مزید 25 سال تیکر لکھدا، ترجمہ کردا تے ترتیب دیندا ہونیا زندہ رہیا۔ ایہناں تحریراں تے دو جیاں مصلح کئی تحریراں نال اک شے سامنے آئی کہ اصلاح دے اسواں دا عام طریقہ کیہ اے جو جس کہ ایمان دے لحاظ نال الگ، مسیح دے نعیاں دے مطابق رحمت توں نجات الگ، خدا دا جلال الگ۔ اتے ایہہ اصول بوہت ای اہم مسیحی چیمپیاں نیں جہناں دا مخالفین نے ہزار سالوں توں گھاگھونٹ کے رکھیا اے۔ ایہہ اوہ چیمپیاں نیں جہناں تے آج کل اوہ بندہ حملہ آور اے جیڑا مسیحیاں احتجاجی ہون دا دعویٰ کردے اے ایہناں وچوں کجھ فرضی اصلاحی گر جا گھراں دے پادری نیں

پراصلاح دے ہو روی اصول نیں جیڑے ایہناں توں وی زیادہ بنیادی نیں جیڑے کہ لوٹھرنے دے خاتمہ تقریر وچ لکھے جاسکدے نیں۔ پہلاں تے اوہنے کتاباں دی قبولیت نوں واضح طور تے بیان کیتا۔ ”جیدوں تیکر میں کتاب تے سادہ وجہ توں منفق نہ ہوواں۔۔۔“ انجیل لوٹھرنے دا واضح بالذات شرعی نقطہ، اوہدے واحد اختیار نیں۔ اوہنے ایس اصول دے بارے بوہت زیادہ گل کیتی ایس لئی سکرپٹ پرائونگ دے نال جانیا جان لگا۔ ایہدے کجھ نقاط انجیل دے اصول متعارف دے بارے ملدے نیں (پہراں دی تعداد لوٹھرنے دے آکھے گئے پہریاں دی تعداد برابر اے جیڑا یاں اوہدے تحریراں دا خلاصہ اے)۔

ساڈے لئی سب توں اہم گل ایہہ وے کہ انجیل دے استعمال تے احترام دی تعریف کرو۔ ایہہ جانتا چاہیدا اے کہ ایہہ مسیح دے سارے بیاناں دی گواہی دیندی اے۔ تے ساریاں توں اپنی گواہی ایہہ وے کہ ایہہ سارے معجزیاں توں ودھ کے وے۔ مسیح نے

ایہہ امر اے تے ظاہر کیتا اے۔ (لوقا 16: 29-31)۔۔۔۔۔ موت سانوں دھوکہ دے سکدی اے پر انجیل نہیں دے سکدی۔ سو مسیح اپنی ذات تے بوہتا زور دینا چاہندا اے، اوہ ایہہ نہیں آکھدا کہ تھی اوس عورت دا یقین کیوں نہیں کیتا جنھے میہا نوں دسیا کہ میں پیدا ہو گیا آں؟ نہ ای اوہ آکھدا اے کہ تھی اوہناں فرشتیاں دا یقین کیوں نہیں کیتا جنھاں نے میرے دوبارہ جیوندا کیتے جان دی گوائی دتی۔ اوہ خود ای اوہناں نوں کلام تے انجیل ول راغب کر دا اے (194)۔

جے لوک ساڈے سامنے دنیا وچ موجود ہر طراں دیاں کتاباں رکھ دین تے وی اسیں آدم، پاپ، موت تے پاپ دے اثرات دے بارے اوہ معلومات حاصل نہیں کر سکدے جیڑی پاک انجیل سانوں تعلیم دے سکدی اے۔ ایس لئی سانوں پڑھنا چاہئے کیوں جے ایہدے ذریعے اسیں ساری رہندی دنیا توں بوہتا فہم رکھاں گے۔ جیڑا انجیل ول رجوع نہیں کر دا اوہ کسے شے بارے کجھ نہیں جاندا۔ میں ایہہ آکھاں کہ تھی ایہہ دیکھ سکدے او کہ مسیح نے پوپ دے فرمانبرداراں نوں انجیل نوں تاریک، خطرناک تے چراگاہ وچ بہاؤن دا کیوس دا بھر پور بدلہ دیندا اے۔ ارسطو مردہ بت پرستاں نوں پڑھن نوں آکھدا اے جنھاں دیاں تحریراں وچ کوئی سچائی (معلومات) نہیں سن۔ بلکہ اک خالص تاریکی۔ تے جو میں آکھدا سیاہ ارسطو توں کہتے چنگا اے۔ میں ایہہ آکھاں گا ایہناں پیریاں وچ کہتے وی اوہ مکمل طور تے مردہ یاں زہر آلود نہیں اے۔ اعلیٰ تعلیم دے سارے سکولاں نوں مٹی وچ مل جانا چاہیدا اے۔ ایہناں توں بوہتا آتشین تے شیطانی کوئی نہیں جیڑے ہن تیکر دھرتی تے آئے تے آؤن گے (232)

سانوں مشاہدہ کرنا چاہیدا اے کہ نبی نے انجیل نوں اختیار دا انج دا وصف دتا اے کہ ساڈے تے ایہدے تے توں علاوہ کجھ ہو رقبول کرن دی کوئی ذمے داری نہیں اے جیہدے وچ ایہدی تحقیق نہ کیتی گئی ہو وے۔۔۔۔۔ انج سانوں سارے لائیکلی بیاناں نوں نظر انداز کرنا چاہیدا اے (259)۔

انجیل نوں سمجھنا چاہیدا اے اوہ ای روح دے نال جنھے اوہنوں لکھیا۔ ایہہ روح طوری طراں ایہناں انجیلاں وچ نہ ای موجود اے نہ ای کار فرما اے جیڑیاں اوہنے خود لکھیاں۔ ایس لئی ساڈی کوشش ہونی چاہیدی اے کہ اپنی توجہ بندیاں دیاں تحریراں ول مرکوز کرن لئی انجیل نوں اک پاسے نہ رکھئے۔ ایہدے الٹ بندیاں دیاں تحریراں نوں اک پاسے رکھ دیئے۔ تے سانوں صرف پاپ انجیل تے لگاتار محنت کرنی چاہیدی اے۔۔۔۔۔ یاں کیہ تھی مینوں دس سکدے او کہ جدوں رب دا کہنا اوہناں دی تردید کر دا اے تے کون آخری منصف اے؟ ایس معاملے وچ انجیل دا انصاف معاملے دا فیصلہ کرے گا جیڑا کہ انجیل دا پہلا مقام دین توں علاوہ نہیں ہو سکدا۔۔۔۔۔ سو ایہہ خود ساریاں توں بوہتا اعتبار دے لائق اے، ساریاں توں بوہتا فہم دے قابل۔ ساریاں توں واضح۔ خود اپنی ترجمان، گواہ، انصاف کرن والی تے سارے بندیاں تے سارے بیاناں تے روشنی پانوں والی اے۔ ایس لئی مسیحاں لئی الہامی اکھراں توں علاوہ کوئی پہلے اصول نہیں ہونے چاہیدا۔ سارے انسانی اکھراں وچوں نکلے ہوئے نتجے نہیں۔ ایس لئی اوہناں نوں واپس اوہناں ول لیاؤنا چاہیدا اے۔ اوہناں توں ای ثابت کرنا چاہیدا اے (267)۔

انجیل دے نظریاں نوں من لیا جاندا جیکر ہیر و دیس نے ایہنوں کجھ آکھے بغیر پیش کیتا ہوند بلکہ ایہدے نال نال قتل وی

کر دے۔ دو جے پاسے بندیاں دے نظر یے نیں۔ جنھاں نوں قبول نہیں کیتا جاندا۔ حتیٰ کہ مقدس پطرس، مقدس پولوس یاں اک فرشتے نے ایہہ نوں پیش کیتا تے نال ای اک معجزے دی امید پیدا کیتی (277)۔

پراصلاح دا اک ہو روی اصول اے جیڑا انجیل دی اضاحت دا اک حصہ اے تے ایہہ نوں دو جے اکھراں وچ بیان کیتا جاندا اے۔ دلیل دے قانون۔ غور کرو، لو تھرنے پوپ تے اوہدے مجلس دے اختیار نوں نظر انداز کر دتا کیوں جے اوہ اک دو جے دی تردید کر دے سن ”میں پوپ تے اوہدی مجلس دے اختیار اں اتے“ یقین نہیں رکھدا کیوں جے ایہہ عیاں اے کہ اوہ اکثر غلطیاں کر دے نیں تے اک دو جے دی تردید کر دے نیں۔“ اصلاحات ایس تھاد تے نظریاتی غلطی نوں رد کرن نال نہ کہ ایہہ نوں قبول کرن نال شروع ہوئیاں جیڑیاں آج کل مصلح ہون دادعوئی کر دے نیں۔ تے غلط نظریات نوں من دے نیں اوہ اصلاح دے ایس اصول نوں رد کر دے نیں۔

جدید ماہر دینیات دے الٹ جیڑا تھاد، غلطی، اختلاف، بھیت، تے پریشانی نوں خدائی فیض، روحانیت تے رب ترسی دی علامت خیال کر دے نیں لو تھرنے تھاد نوں غلطی دے طور تے رد کیتا، اوہ (پوپ تے مجلس) اکثر غلطی تے اک دو جے دی تردید کر دے نیں۔ ایہہ پوہن والے نوں بنیادی گل لگدی اے کہ غلطی تے یقین نہیں کرنا چاہیدا۔ پرافرا تفری وچ جنہوں اسی عصر فسفہ آکھدے آں ایس بنیادی نقطے توں انکار کیتا گیا۔ مثال دے طور تے فلاسفر نیکولس وولفر سٹوف جنہوں اسی عصر فلاسفی تحریک جیداں غلطاناں ”اصلاحی علمیات“ نامشتر کہ (ایلون پلاننگا دے نال) بانی تصور کیتا جاندا ای اوہنے اپنی نکی جنیکا کتاب ”مذہب دی غد دے اندر وجہ“ (ایرڈمنز 1984) وچ لکھیا اے ”خدا جو چاہندا اے کہ اسی یقین کر یے اوہدے وچوں شاید کجھ اوہدی اولاد ہون دی وجہ نال ساڈے لئی موزرن تے مناسب ہوندا اے حالانکہ اوہ سحت جھوٹ بولد اہوندا اے“ (99)۔ نو قدامت پسند سوچ کہ ممکن اے کہ خدا اپنے آپ نوں ظاہر کرن دے لئی جھوٹ دا ذریعے ورتے۔ سچائی دا جدید مصلح ماہر دینیات تے فلسفہ دانان نے خود ای انکار کیتا۔ ایہناں ماہر دینیات تے فلسفہ دانان نے جیدے توں انکار کیتا اوہنوں گورڈن کھارک نے ”سچائی دی اولیت“ آکھیا۔ اوہنے ایس خیال دی وضاحت اپنی کتاب ”مشرہب، وجہ تے روحی“ وچ کیتی۔

سچائی دی اولیت دا مطلب ہووے گا کہ ساڈے رضا کارانہ اعمال سچائی دے مطابق ہووے۔ بے چک کدی کدی ایہہ نہیں ہوندا۔ اگر خدا دی عبادت کرنا چنگی گل اے تے سانوں ضرور ایہدے عبادت کرنی چاہیدی اے۔ شاید اسی خدا دی عبادت نہ کرن دا انتخاب کر یے پر حقیقت وچ سچائی ساڈی سوچ توں ودھ کے اے۔ ایمان دار رضا کارانہ انتخاب ایس طرحاں معاملے نوں ودھاندا اے۔ یاں تے اسی سچائی دا یقین کر سکدے آں یاں جھوٹ دا۔ یقینا دوواں طرحاں دا انتخاب پایا جاندا۔ پر سچائی دی اولیت دا مطلب اے کہ سانوں سچائی تے لازماً یقین کرنا چاہیدا اے تے جھوٹ تے بالکل نہیں (105)۔

لو تھرنے من لیا جیڑی بعد وچ کھارک نے سچائی دی اولیت دے بارے وچ آکھیا۔ کجھ فلسفہ دانان نے ایہہ نوں نہیں منیا۔ ایہدے نظریات دے قوانین تے لاتھادیت دے اصولاں نوں منن دی وجہ توں لو تھرنے آکھیا:

انجیل دے پیرے چیزے اک دوجے دے خلاف ہون اوہناں نوں۔ یقیناً ملنا چاہیدا تے ایہنوں کوئی مطلب دینا چاہیدا تے تاں جے اوہ دوجیاں دے شعور دے متفق ہو سکدن کیوں جے ایہہ یقینی اے کہ اپنی ذات دے نال غیر متفق نہیں ہو سکدی (220)۔

پاک انجیل یقینی طور تے دوجیاں ساریاں کئی تحریراں توں صاف تے، واضح تے بوہت زیادہ مفصل اے کیوں جے لکھت نوں ٹھیک کرن اتے بوہت زیادہ قابل بھروسہ ہون دے لحاظ نال سارے معلم اپنے بیانات تے ایہدے توں گواہی حاصل کر دے نہیں اتے اوہ ایہدے مدد نال اپنیاں تحریراں نوں مستحکم تے واضح بنواندے نہیں۔ ایس لئی سانوں چاہیدا اے کہ اسی سارے معلم دیاں تحریراں دے نال انجیل دے ول رجوع کریجے اتے ایس وسیلے نال اوہناں دے متعلقہ فیصلے نوں حاصل کریجے۔ کیوں جے زمین تے واحد انجیل ای ساریاں تحریراں تے تعلیم دا سچا آفاتے سربراہ اے

(226)۔

میں ایہہ سکھیا اے کہ صرف پاک انجیل دی پاک دامنی نوں تھاموں۔ ساریاں دوجیاں تحریراں جیڑاں میں پوہیاں، یاں سکھیاں یاں شاید ایہہ پاک ہون میں ایہناں نوں انجیل دی گواہی یاں کسے ہو روجہ دے بغیر نہیں آکھدا کہ ایہناں دی تعلیم سچی اے (264)۔

ہالے وی اصلاحات دا اک ہو راسول باقی اے جہوں اج پوری طرحاں بھولا دتا گیا یا وہ نجی فیصلہ سازی دا حق اے۔ چیزاں گر جا گھر دیاں روایات تے مختاری دا دفاع کر دے نہیں اوہ ”لون رینجرز، کسمینکس، تے روم دے ظالماں دی انفرادی سوچ تے نفرت دا ڈھیر لگاندے نہیں۔ یورپ دیاں اجتماعی طاقتاں دے وچکار کھلے کھڑے لو تھرنے آکھیا، ”میرا ضمیر خدا دے کلام وچ محو اے میں کسے شے توں نہ ای پیچھے ہٹ سکدا آں نہ ای بھاگا کیوں جے ضمیر دے خلاف جاننا نہ ای سچ اے تے نہ ای محفوظ“ انج کرن وچ اوہ تقلید کر رہیا سی اوہدی جہنے سوچیا کہ اوہ کلا باقی رہ گیا اے اتے اوہ دانیل جہنے کلاے ای شیراں دا مقابلہ کیتا تے لے بیلون دا حاکم بنیا تے مسیح دی جیڑاں تے کفار رومیاں دے سامنے کھاکھڑا ہو گیا تے پولوس جہنے آکھیا: کہ حساب دے ویلے کوئی اوہدے نال نہ کھڑا ہووے گا اتھنا سیس جہنے دوجے سارے بشتون دی مخالفت کیتی اتے اوہ تکلف تے ہس اتے بوہت سارے دوجے۔ خدا اکثر انج دے بہادر جوان پیدا کر دے جیڑے خدا دے کلام تے کلاے ڈٹے رہندے نہیں اتے بادشاہوں، مجلساں تے پوپاں دے فیصلے تے اعتراض کر دے نہیں۔ گر جا گھر دی مختاری اتے روایات دا دفاع کرن والے ایس قابل نہیں کہ اوہناں دیاں چوتیاں چٹیاں جان۔ لو تھرنے جہنے کرکٹ دا فلسفہ ”تھاڈا ضمیر تھاڈی رہنمائی کرے گا“ اگے نہیں ودھ رہیا سی اوہ بائبل دے اصولاں نوں قائم کر رہیا سی کہ واحد انجیل ای قابل اعتبار رہنما اے اتے ایہہ ساری انسانیت دا حق اے کہ اپنی ذات دے لئی ایہناں اصولاں دے مطابق چیزے انجیل وچ موجود نہیں ایہناں نوں پوہن تے تجزیہ کرن۔ گر جا گھر اں دے فادر آکھے جان والیاں دے بارے لو تھرنے لکھیا ”انجیل نوں انجیل دے برابر رکھیا جانا چاہیدا اے۔ چیز ایہہ کہ سکدا اے وہ بہتر بن فادراں وچوں فادراں“ (268)۔ ایہناں ساریاں لوکاں نوں جیڑے فادراں دی پوجا توں ڈکھی نہیں۔ آخری جملہ دوبارہ پوہنا چاہیدا اے۔ لو تھرنے آکھیا:

مقدس پطرس نے مسیحیاں، پادریاں، عوام الناس، مرد، عورت، جوان، بوہڈے اتے ہر حالت دے لوکاں توں ایہناں اکھراں وچ خطا کیتا۔ جیدے مطابق ہر مسیحی اپنے ایمان دی بنیاد اتے وجہ جانن تے ایہنوں قائم رکھن اتے دفاع کرن دے قابل ہون پ۔ پراسیس ویلے انجیل دامطالعہ عوام الناس نے ممنوع کر دتا اے۔۔۔۔

جیدوں شسی مر ن دے قریب ہوو تے میں تہاڈے نال نہیں ہوواں گانہ ای پوپ۔ فیراگر شسی اپنی امید دی بنیاد نہیں جانو گے تے صرف ایہہ ای آکھو گے: میں اوہ دے تے ای ایمان رکھا گا جیدے تے مجلس، پوپ تے فادراں نے ایمان رکھیا۔ فیر شیطان جواب دیوے گا: پر جے اوہ غلطی تے ہون تے؟ فیر شیطان جیت جاوے گا تے تہانوں دوزخ دے ول خچ کے لے جاوے گا۔

ایس لئی سانوں ضروری جاننا چاہیدا اے کہ اسی کدے تے ایمان رکھنے بلکہ خدا دے روشن کلام تے (239)۔

بشپ، پوپ، عالم تے ساریاں نوں تعلیم دین دا اختیار اے پر ایہہ بھیڑاں نوں فصیلہ کرنا اے کہ اوہ کیہ سکھا رہے نیں اتے مسیح کیہ آکھدا اے تے کوئی اجنبی کیہ آکھدا اے۔ ایس لئی سانوں بشپاں تے مجلساں نوں آزاد چھڈ دینا چاہیدا اے کہ اوہ کیہ فصیلہ کرن یاں کیہ تعمیر کرن۔ پراگر ساڈے کول خدا داکلام اے تے سانوں یاں اوہناں نوں ایہہ فصیلہ نہیں کرنا کہ کیہ صحیح اے یاں کیہ غلط اے (270)۔

ایس ذاتی فیصلہ سازی دے حق نال بائبل دامنڈھی آزادی دا اصول اجاگر ہوندا اے جیدی قرون وسطی دے تن مذہباں رومانیت، اسلام، تے یہودیت نے ودھ چوڑھ کے مخالفت کیتی اتے اکیسویں صدی وچ اک دو جے نال جنگ دی حالت وچ نیں۔ ایہہ المیہ اے کہ بوہت سارے لوک جیزے مسیحی یاں احتجاجی ہون دا دعویٰ کر دے نیں نے وی مذہبی آزادی اتے گر جا گھرتے ریاست دے اداریاں دی علیحدگی دی مخالفت کیتی۔ مسیحیت ضمیر دی آزادی تے گر جا گھرتے ریاست دی علیحدگی لاگو کر دی اے۔ مزید ایہہ کہ ہر کوئی جیدے تے ایمان رکھدا اے اپنی ذمہ داری تے رکھدا اے۔ اوہ اپنی ذات دی تقویت دے لئی ایہدے تے غور کرے جیدے تے اوہ یقین رکھدا اے کہ کیہ اوہ صحیح اے۔ کوئی آدمی میرے لئی یقین کرے یاں نہ کرے فیر دوزخ وچ جاوے یاں جنت وچ اتے اوہ میوں ایمان یاں کفر دے ول راغب کرے یاں فیر اوہ دوزخیاں جنت دے دروازے کھول یاں بند کر سکدا اے۔ یقین کرنا یاں نہ کرنا ہر کسے دے ضمیر دا مسئلہ اے ایہہ دنیاوی طاقت نوں گھٹ نیں کر دی۔ ایس طاقت نوں مطمئن کرنا چاہیدا اے تے ایہنوں اپنا کم کر دے رہن دنا چاہیدا اے اتے ہر آدمی نوں کسے شے تے اپنی مرضی نال یقین کرنا یاں نہ کرنا چاہیدا اے۔ جہنی اوہناں دی اصلاحیت اے یاں سوچ اے۔ اتے کسے نوں طاقت دے ذریعے مجبور نہ کرنا چاہیدا اے کیوں جے ایمان بنیادی عمل اے جیدے تے کسے نوں مجبور نہیں کیتا جاسکدا ایہہ درحقیقت اک خدائی عمل اے جیز اروحانیت تے یقین نال کیتا جاندا اے۔ ایہنوں کوئی بیرونی طاقت پیدا نہیں کر سکدی

ایمان کسے تے زور نہیں پاندا کہ انجیل نوں قبول کرو۔۔۔۔ پرتسی پوپ دی غلطی نوں ویکھو کہ اوہ لوکاں تے زور پاندا اے کیوں جے خدا نے شاگردوں نوں انجیل دی تعلیم دین دے نال بوہتا کجھ حکم نہیں دتا۔ تے شاگرداں نے ایہہ کجھ ای کیتا۔ اوہناں نے انجیل

دی تعلیم دتی تے جنھاں نے چاہیا اوہنوں قبول کیتا۔ اوہناں نے ایہہ نہیں آکھیا کہ ایمان لیاؤیاں میں تہہاںوں قتل کر دیواں گا۔ دنیا دے آخر وچ انسان ایہناں دونوں طاقتاں (گر جاگھر تے ریاست) نوں ملان نہیں سکے گا۔ جیویس کہ پرانے عہد نامے دے سے یہودیاں دے وچکار ہو گیا، پر جے سانوں سچی انجیل تے سچے ایمان نوں محفوظ رکھنا اے تے ایہناں دونوں نوں علیحدہ رکھنا پوے گا۔ کیوں جے سارے مقابلے لئی آئے نیں۔ اناپسٹ، توما (میونزر)، پوپ تے سارے بشپ حکومت کرنا چاہندے سن۔ پر اوہناں دے اختیار وچ نہیں سی۔ ایہہ تیج شیطانی طریقہ اے۔۔۔۔۔ شیطان ایہہ سارے م کردا اے۔ اوہ کوئی چھٹی نہیں کردا جدوں تیکر دونوں تلواراں نوں ملانہ دیوے (860)

سانوں روحانی تے دنیاوی طاقتاں نوں اک دو جے توں علیحدہ کرنا آونا چاہیدا اے جیویس کہ دھرتی اسمان نال اے، کیوں جے پوپ نے ایس معاملے نوں باہت وگاڑ دتا اے تے دونوں طاقتاں نوں ملا دتا اے۔۔۔۔۔ (861)

ایہہ اصلاحات دے اصول وی نیں۔ جیڑے زیادہ تر ایہناں نوں بھل گئے نیں، جیڑے اپنے اپنے آپ نوں مصلح کردے نیں۔ سانوں (واحد) نوں یاد رکھنا اے تے دفاع کرنا ایس پر سانوں بائبل دے منطقی مستقل مزاجی دے اصول، واحد انجیل منجی فیصلہ سازی دا حق تے گر جاگھر تے ریاست دی علیحدگی نوں وی برابر یاد رکھنا ایس تے ایہہ دفاع کرنا ایس۔